

Această carte a fost publicată cu sprijin financiar
din partea Institutului Ramon Llull.

Maria Barbal, *Pedra de tartera*

© Maria Barbal, 1992, 2008, 2015

Translation rights arranged by Sandra Bruna Agencia Literaria, SL
All rights reserved.

© Alice Books, 2026, pentru ediția în limba română
All rights reserved.

Pe copertă: Joaquín Sorolla (1863-1923), *Fată cu flori*

Layout: Vasilica Turculeț

Corectură: Lucia Popovici

ALICE BOOKS

Valea Lupului, Iași

www.alicebooks.ro

hello@alicebooks.ro

Telefon: 0751 54 02 02

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BARBAL, MARIA

Ca o piatră în cădere / Maria Barbal; trad. din lb. catalană și note de
Marius-Adrian Hazaparu. – Valea Lupului: Alice Books, 2026
ISBN 978-630-6676-63-7

I. Hazaparu, Marius-Adrian (trad.; note)

821.134.1

Maria Barbal

Ca o piatră în cădere

Traducere din limba catalană și note
de Marius-Adrian Hazaparu

2026

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI	7
PARTEA A DOUA	49
PARTEA A TREIA	111

LBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI

Era limpede că eram mulți acasă, iar unul dintre noi era în plus. Eu eram a cincea din șase frați și, după cum spunea mama, am venit pe lume pentru că așa a vrut Dumnezeu, iar noi trebuie să acceptăm ce ne trimite El. Maria, sora cea mare, se ocupa de casă mai mult decât mama însăși, Josep era fiul moștenitor, iar Joan era la seminar. Cei trei frați mai mici, după cum auzisem adesea, aduceam mai multe probleme decât beneficii. Erau timpuri grele, iar cu atâtea guri de hrănit din mica noastră gospodărie, ai mei ajunseseră la fundul sacului. Drept urmare, au luat hotărârea ca eu, fire calmă și foarte cumpătată, să merg ca ajutor în casă la mătușa mea, sora mamei, care nu mai spera să aibă copii, însă avea de muncă până peste cap. Se căsătorise cu un bărbat mult mai în vârstă decât ea, care moștenise terenuri, nu mai puțin de șase

vacii, păsări și iepuri, dar și o grădină de legume. Trăiau bine, însă mâna de lucru lipsea și aveau nevoie și de companie, pentru că începeau să se simtă bătrâni. Așadar, la treisprezece ani, cu bocceaua în spinare, cu tata într-o parte și Maria în cealaltă, am părăsit familia, casa, satul și muntele. Drumul de la Ermita până la Pallarès nu era lung, însă tot însemna o zi de mers pe jos și – ceea ce mă durea atunci mai mult decât orice – însemna pierderea casei mele, care mă privea cum îi întorsesem spatele, luând-o la vale și lăsând în urmă cu totul singura lume pe care o cunoscusem până atunci.

În acele ore cât am mers în tăcere până la piața din Montsent – de unde tata și Maria, profitând de întâlnirea cu unchii mei, au făcut și niște cum-părături înainte să mă lase cu ei –, mi se derulau în minte numai clipele frumoase pe care le trăisem în satul în care mă născusem și din care nu ieșisem decât pentru a merge pe munte cu animalele la păscut sau ca să trag o fugă la Festa Major¹ de la cele patru case din satul vecin. Așa-i când e lume multă și mâncare puțină...

1. Sărbătoare importantă în Catalonia, la origine religioasă, asemănătoare din acest punct de vedere cu sărbătoarea hramului bisericii în religia ortodoxă.

Îmi amintesc de cele trei ierni în care am mers la școală; fusesem printre puținele fete care avuseseră șansa asta, doar pentru că aveam surori mai mari acasă, numai bune pentru treburile din gospodărie. Norocul de a fi mică! Învățătoarea ne pune să scriem cu acea caligrafie atât de rotundă, în care fiecare literă se încheia în sus, iar *r*-ul cu acea piruetă spre stânga care mie mi se părea că semăna cu un tirbușon. La școală nu sufeream deloc de frig, pentru că doamna Paquita nu se lăsa intimidată de sărăcia de la sat și spunea că voia să aibă săptămânal în clasă o grămadă bună de lemne, pentru că n-o să reușim să scriem fără puțină căldură și, dacă voiau să învățăm ceva carte, părinții trebuiau „să dea dovadă de un strop de bunăvoință”, spunea ea în castiliană, limba în care am învățat puținul pe care îl știu și pe care, în mare parte, l-am și uitat mai târziu. În primele zile nu-mi venea să cred că acea doamnă învățătoare – care nu se știe de unde apăruse – vorbea fără ca noi să pricepem o iotă. În cele din urmă, am ajuns să înțelegem ce zicea, așa cum și ea ne înțelegea pe noi când vorbeam, însă nu știu de ce se prefăcea că nu, ca și cum i-ar fi fost rușine sau se simțea puțin stânjenită. Îmi amintesc iernile în care mergeam la școală de parcă ar fi fost ieri. Eu și

Magdalena ne așezam mereu în aceeași bancă și, când eram puse să citim, pe mine mă umfla râsul, iar Magdalena se oprea. Doamna Paquita își potrivea ochelarii și devenea serioasă ca un sergent, iar atunci mă lua durerea aceea de burtă, ca atunci când te abții să nu râzi, Magdalena se reapea de citit, iar eu simțeam cum îmi scăpa puțin pipi în chiloți.

Îmi plăcea să merg la școală. Era altceva decât rutina dintotdeauna și aveam senzația că a fi mic e un lucru bun. Acasă, în schimb, se părea că erai o pacoste: dacă te jucai în fân, răscoleai totul; dacă te apropiai de foc și mutai oalele cu cleștii, începeau să țipe și invocau cerurile, vorbind de cine știe ce nenorocire; iar dacă luai vreo piatră sau vreo bucată de lemn ca să te joci, nu o făceai decât pentru a lovi pe cineva. Îți tihnea doar dacă ajutai la muls, la curățatul cartofilor sau la desfăcutul păstăilor, la căratul lemnului. După ce terminai toate astea, care erau treburi de oameni mari, tu nu aveai voie să te atingi nici de vinul din butelcă, nici de jumări, pentru că... „tu ești prea mic”.

De la fereastra bucătăriei, acoperișul casei familiei Saral părea o clopotniță uriașă, iar țiglele străluceau ca niște oglinzi. Ploaia încetase și, în timp ce mama se pregătea să spele rufele turnând cenușă deasupra unei lenjerii groase, afară, stropii de ploaie se desprindeau de pe acoperiș, lovindu-se de geamul ferestrei. Eu mă uitam la dărele care se formau pe sticlă și o ascultam pe mama cum spunea, începând altfel de fiecare dată, aceeași și aceeași poveste: „Mătușa voise să aibă o fată așa cum ești tu acum, dar nu i-a fost lăsat de la Dumnezeu. Iar tu semeni cu ea mai mult decât Maria sau Nuri. Mai ales la părul roșcat, ca al ei, dar să nu crezi că mătușa-ta era cea mai frumoasă dintre cele patru surori și de aceea s-a măritat atât de bine”. Și semănam și la ochi, „care sunt de la bunică-ta, odihnească-se în pace, iar mătușa Encarnació de la ea i-a moștenit”.

Nu era însă numai asta – iar mâinile mamei strângeau lemnele ca să aprindă focul: cei doi aveau nevoie de cineva alături de ei și, dacă tot fuseseră binecuvântați de Dumnezeu cu de toate, cine să-i ajute dacă nu cineva din familie?

Nu-mi ieșea pe gură niciun cuvânt, deși multe aș mai fi vrut să spun, dar când mama tăcea, simteam de parcă cineva trăgea de capetele unei sfori dimprejurul gâtului meu și mă durea până când primul suspin urca până-n gât și desfăcea nodul; apoi un râu de lacrimi se dezlănțuia cu toată furia, tocmai pentru că ultimul lucru pe care voiam să-l fac în clipa aceea era să plâng.

Nici nu era nevoie să mai spun ceva. Știam că dacă o găseam dimineța pe mama dereticând liniștită prin casă și lăsa treaba ca să stea de vorbă cu mine, fără să mă zorească, fără să-mi întrerupă mereu șirul cuvintelor cu „fă asta!”, „trebuie să pregătim aia!”, „ai reparat aia de jos?”, însemna că urma o discuție serioasă, iar acasă rareori ne petreceam timpul cu așa ceva. Scottea o batistă și se lansa în explicații încheiate și ele cu lacrimi, iar între ale mele și ale sale, peticul de bumbac alb căpăta nuanțe tot mai albastrii, după care se așternea liniștea. Cu privirea-n pământ și în căldura care începea

deja să se simtă, mă lua o moleșeală irezistibilă și mă chinuiam să nu adorm.

Pesemne că mama își reluase șirul vorbelor de ceva timp când am auzit-o eu din nou; mi-am dat seama că dacă o ascultam, sfoara din jurul gâtului reapărea și, de data asta, înainte să se desfăcă nodul, i-am spus cu o voce plăpândă că o să mă duc să locuiesc la mătușa Encarnació atunci când vor veni după mine. „Luni vor merge la piață, iar tata și Maria te vor duce până acolo”, a spus ea.

Mama era o femeie care nu știa decât două lucruri: să muncească și să drămuiască totul. Maria povestea că atunci când venise pe lume fratele nostru mai mic, Pedro, mama era cât pe ce să moară. Asta se întâmplase într-o luni și nu trecuse nici măcar o săptămână, că vineri n-au mai reușit s-o convingă să stea în pat. Nu-mi aminteam de când mă știam ca în treisprezece ani mama să fi stat locului o clipă, cu excepția slujbei de duminică, când o vedeam așezată în primul rând de bănci.

Când ne trezeam noi, ea muncea deja de ceva vreme sau era plecată la pășune cu tata și Josep. Când ne duceam la culcare, ea rămânea să pregătească gustările de a doua zi sau să mai pună la punct câte ceva; obișnuită să rămână la urmă, mai

spunea câteodată și rugăciunea Rozariului¹. Știu foarte sigur că se întâmpla să nu ajungă nici măcar la jumătatea misterului, că somnul o prindea ca pe o vrabie în capcană, cu toată evlavia ei.

Ne iubea mult pe toți, dar cu greu reușea să o arate. Nu avea timp pentru astfel de lucruri, pentru că, spunea ea, o așteptau multe altele, esențiale. Nu cunoștea odihna, convinsă fiind că nu i se cuvenea, și chiar și la bătrânețe, când putea să stea liniștită, tihna părea să-i scape printre degete în fiecare zi. Eu cred că ar fi ales mai curând să moară decât să se odihnească cât trăiește.

Adevărul e că nu-și vedea capul de treabă: animale, pământ și cel puțin șapte-opt persoane la masă. Toți ajutam, însă ea era cea care trăgea la jug. Femeia ține casa, spunea ea.

Tata era mai expansiv, iar uneori mai spunea grosolanii care te jigneau puțin atunci când ți le aminteai mai târziu. Dincolo de asta, adeseori ne alinta și ne așeza pe genunchii săi, spunându-ne câte o snoavă, mai ales iarna, când, după cina cu legume și – dacă aveam – niște jumări, ne strângeam lângă foc. Îmi amintesc cum râdeam de

1. În catolicism, Rozariul este o culegere de rugăciuni conținând cele mai însemnate mistere (taine) de slăvire a vieții lui Isus și a Sfintei Fecioare Maria.

pățania unui moșneag din Montenar care, într-o noapte de iarnă, luase o pereche de chiloți dintr-o casă; chiloții, puși la uscat lângă foc, pe banca pe care se așezase omul nostru ca să se încălzească, s-au lipit de hainele sale atunci când bătrânul a dat să plece. Pe noaptea aceea geroasă, pe la jumătatea drumului spre casă, a descoperit chiloții legănându-se, prinși cum erau de haina-i. S-a oprit înmărmurit, neștiind dacă să accepte să treacă drept un hoț în fața gazdei sau să sfârșească înghețat ca o vrăbiuță dacă ar fi făcut drumul înapoi.

La țară însă, femeile sunt cele care duc greul gospodăriei și, în timp ce tata ne încânta cu poveștile lui, mama, la lumina focului, peticea în continuare șosete rupte de o sută de ori în același loc. Pe de altă parte, mătușa, femeie orgolioasă și sigură pe sine, era la fel de chibzuită cu banii și de muncitoare ca mama, dar, în plus, avea și o fire aprigă, obișnuită fiind, ca singura doamnă a casei, să dea ordine.

De cum m-am văzut în urma catârului și iuțind pasul – pentru că animalul aproape că o lua la fugă atunci când simțea o prezență străină –, m-am gândit că tare mi-aș fi luat și eu picioarele la spinare și pe-aici ți-e drumul, fuguța înapoi acasă! Am așteptat însă doar să mi se umple ochii de lacrimi și, înainte să izbucnesc în plâns, am respirat adânc. Spatele impunător al unchiului, călare pe animal, mă intimidă și nu voiam să-mi scape nici măcar un suspin. Îmi tot repetam că ei erau cei care îmi făceau mie o favoare, iar eu, la rândul-mi, le făceam o favoare alor mei. Un codru de pâine mai puțin la fiecare masă și... Unchiul îmi luase bocceaua și o așezase în fața lui, pe grumazul animalului. Părea adâncit în gânduri și, cum abia deschisese gura tot drumul, n-am îndrăznit să-i spun că făcusem bășici la picioare din pricina